EDMO

Bulgarian-Romanian Observatory of Digital Media

M&L

EUI SCHOOL OF TRANSNATIONAL GOVERNANCE

European Digital Media Observatory

Ghidul EDMO privind implementarea eficientă a inițiativelor de educație media

Octombrie 2024

Ghidul EDMO privind implementarea eficientă a inițiativelor de educație media

Traducere în limba română: Centrul pentru Jurnalism Independent, membru BROD (EDMO hub), cji.ro

Introducere 3

Despre ghid 4

Procesul de consultare 4

Dezvoltare 5

Implementare 9

Revizuire 10

The European Digital Media Observatory has received funding from the European Union under contract number LC-01935415

Introducere

Acest set de principii și linii directoare pentru inițiative eficiente de educație media a fost elaborat de Grupul de lucru EDMO privind standardele și bunele practici în materie de educație media cu contribuția centrelor EDMO și a altor practicieni și experți în cadrul unui proces de consultare. Obiectivul său este de a spori eficacitatea inițiativelor de educație media în întreaga Europă, prin elaborarea de orientări pe care să le poată consulta atât practicienii noi, cât și cei existenți. Acest lucru este esențial pentru misiunea mai amplă a EDMO, deoarece o mai bună educație media poate crește reziliența publicului cu privire la dezinformare și informațiile eronate care circulă în mediul online.

Pentru lucrarea de față, ne-am bazat pe definiția alfabetizării media oferită de Grupul de experți în educație media al Comisiei Europene: *alfabetizarea media este o expresie generală care include toate capacitățile tehnice, cognitive, sociale, civice și creative care permit unei persoane să acceseze mass-media, să înțeleagă în mod critic conținutul mass-media și să interacționeze cu acesta.*

Acest document a fost conceput pentru a fi utilizat de către orice persoană implicată în dezvoltarea inițiativelor de educație media, incluzând membrii ai societății civile, profesori, autorități și factori de decizie, reprezentanți ai mass-media sau ai industriei tehnologice. Într-un domeniu atât de complex și divers precum educația media, nu poate exista o abordare universală. Inițiativele de educație media, cum ar fi cursurile de formare, planurile de lecție sau alte resurse, jocurile online sau campaniile, variază considerabil în ceea ce privește domeniul de aplicare, dimensiunea, durata sau obiectivul lor. Prin urmare, o parte dintre recomandările din acest ghid nu vor fi relevante pentru toate proiectele. Orice parte interesată va decide care sunt cele mai potrivite recomandări pentru inițiativa pe care vrea să o deruleze.

> **„Într-un domeniu atât de complex și divers precum educația media, nu poate exista o abordare universală. Este la latitudinea părților interesate să selecteze din acest ghid sfaturile cele mai potrivite pentru inițiativele lor."**

Deși EDMO se concentrează pe dezinformare, liniile directoare pot fi aplicate pe scară largă în diverse inițiative de educație media. Acestea pot include, de exemplu: inițiative de alfabetizare în domeniul consumului de știri (news literacy), care se vor concentra mai mult pe valoarea jurnalismului independent în ecosistemul media; inițiative mai ample de alfabetizare media digitală, care se vor concentra pe explicarea modului în care funcționează mijloacele de informare digitale și a modului de utilizare a acestora; inițiative de alfabetizare în domeniul algoritmilor (algo-literacy), care se vor concentra pe înțelegerea rolului algoritmilor în consumul nostru media, șamd.
Aceste recomandări sunt menite să fie utile în dezbaterile privind planificarea și dezvoltarea proiectelor, pe baza experiențelor din inițiative anterioare de educație media. Ele nu trebuie să devină un exercițiu formal „de bifat" și nici să nu fie utilizate pentru a limita flexibilitatea în dezvoltarea unor inițiative viitoare.

Despre ghid

Am grupat recomandările în 12 principii și le-am împărțit în trei secțiuni: dezvoltare, implementare și revizuire.

Dezvoltare

O inițiativă bună de educație media:

- **are obiective și principii clar definite;**
- **oferă instrumente pentru dezvoltarea și creșterea autonomiei;**
- **promovează înțelegerea critică a ecosistemului media;**
- **implică actori-cheie și este relevantă;**
- **are o abordare bazată pe dovezi/date;**
- **este incluzivă;**
- **este etică și accesibilă.**

Implementare

O inițiativă bună de educație media:

- **este transparentă;**
- **este bine planificată;**
- **este adaptabilă.**

Revizuire

O inițiativă bună de educație media:

- **este durabilă/asigură continuitate;**
- **include procese de reflecție, schimb de experiență și evaluare**.

Ne propunem să păstrăm o abordare concisă a recomandărilor, cu trimiteri către explicații suplimentare și exemple, atunci când este necesar. Pe termen lung, intenționăm să punem la dispoziție aceste recomandări în mai multe limbi și să includem exemple și resurse adaptate și personalizate, relevante în contexte naționale și regionale din întreaga Europă.

Procesul de consultare

Prima versiune a ghidului a fost elaborată de grupul de lucru al EDMO și a fost apoi distribuită experților în educație media din cele 14 centre naționale și multinaționale ale EDMO. În decembrie 2023, am organizat o consultare la care au participat 78 de membri ai comunității de experți în educație media, în cadrul căreia ghidul a fost prezentat și analizat în grupuri mai mici. Feedback-ul a fost colectat și dezbătut, iar o versiune preliminară a ghidului a fost publicată pentru consultare mai amplă în martie 2024, după o prezentare la conferința Media Literacy Matters. Grupul de lucru este foarte recunoscător pentru toate comentariile pertinente primite, care au fost incorporate pe cât posibil în această versiune.

Dezvoltare

Obiective și principii-cheie

✓ O inițiativă bună de educație media are obiective și principii clar definite

Elaborați obiective clar definite, realizabile și explicite

- Definiți obiective clare chiar de la începutul unei inițiative, pentru a permite atât o desfășurare mai specifică a activităților, cât și pentru a putea efectua o evaluare mai eficientă. Stabilirea unei perioade de documentare și de informare poate ajuta pentru definirea unor astfel de obiective. Este important să se țină seama de faptul că aceste obiective pot evolua pe parcursul proiectului și pot fi actualizate și redefinite.
- Conectați-vă la cadrele conceptuale și instrumentele pentru măsurarea competențelor existente și recunoscute la nivel național sau internațional. De exemplu, Cadrul european de competențe digitale pentru toți cetățenii (DigComp) are ca scop crearea unui limbaj comun și a unei înțelegeri comune a criteriilor de competență media digitală și a obiectivelor de dezvoltare între multiplii stakeholderi implicați în inițiativele privind competențele media digitale.

Stabiliți-vă principiile-cheie

- Identificați câteva principii-cheie care să vă ghideze activitatea.
- De exemplu, UNESCO a elaborat cele cinci legi ale alfabetizării media și informaționale, resursele NAMLE oferă un ghid al principiilor, iar Ofcom propune principii pentru designul de activități dedicate alfabetizării media (cu focus pe platformele online).

Definiți publicul-țintă

- Este esențial să cunoașteți publicul-țintă și este important să nu uitați de minoritățile din cadrul unui grup-țintă. Merită menționat faptul că inclusiv în cadrul unui singur grup demografic, nivelurile de competențe și nevoile existente pot varia.
- Prin urmare, poate fi util să organizați activități specifice de cunoaștere a beneficiarilor pentru a putea creiona profilul publicului-țintă; astfel de activități pot să fie de tip focus grup, ori axate pe realizarea de sondaje, pentru a înțelege mai bine obiceiurile și nevoile.

✓ O inițiativă bună de educație media este una care oferă instrumente pentru dezvoltarea și creșterea autonomiei

Asigurați-vă că inițiativa adoptă o abordare axată pe dezvoltarea și creșterea autonomiei, și nu una exclusiv protecționistă

- Competențele de educație media sunt, în mod evident, esențiale pentru promovarea siguranței online și prevenirea pericolelor online, iar o mare parte din finanțarea în acest domeniu este probabil să vizeze activități de prevenție și protecție, mai ales în ceea ce privește publicul vulnerabil. Cu toate acestea, așa cum sugerează decenii de cercetări, este important să ne gândim la modul în care competențele de educație media și cunoștințele de educație media pot dota participanții cu instrumentele potrivite prin care ei să exploreze și chiar să creeze media, precum și să îi protejeze de eventualele pericole.
- Dezvoltarea și creșterea autonomiei beneficiarilor poate avea loc în diverse moduri: de exemplu, prin recunoașterea cunoștințelor și a competențelor existente, prin încurajarea sprijinului reciproc în grup, sau prin asigurarea dialogului între formatori și participanți.

Luați în considerare posibilele rezultate negative și luați măsuri pentru a reduce orice potențiale pericole

- Chiar și cu cele mai bune intenții, proiectul ar putea avea rezultate negative și este important să fiți conștienți de potențialele riscuri. De exemplu, ar putea ajunge beneficiarii să nu mai aibă încredere în nicio informație, chiar și în cele provenite din surse legitime, din cauza fricii de „știri false”? Ar putea o creștere a competențelor digitale, fără o creștere concomitentă a capacității de gândire critică, să ducă la un comportament dăunător pentru ceilalți?

✓ O inițiativă bună de educație media promovează înțelegerea critică a ecosistemului media digital

Îmbunătățiți abilitățile de gândire critică ale publicului căruia vă adresați

- Înțelegerea modului în care funcționează ecosistemul media și dezvoltarea competențelor de gândire critică sunt esențiale pentru dezvoltarea rezilienței față de dezinformare, discursuri de ură, hărțuire, escrocherii și fraude, „dependența” de rețele sociale, precum și față de alte potențiale pericole online. De asemenea, aceasta va permite oamenilor să se implice într-un mod mai creativ și constructiv în lumea online, să aprecieze jurnalismul bine făcut și jurnalismul independent și să facă alegeri informate în ceea ce privește consumul media.
- În funcție de obiectivul inițiativei, aceasta ar putea include explicarea rolului, istoriei și modelului de afaceri pe care se bazează jurnalismul independent (inclusiv serviciile publice), companiile de tehnologie și produsele acestora, influencerii și alți agenți de publicitate, precum și rolul factorilor de decizie și al autorităților de reglementare. Aceasta ar putea include: explicarea fluxului de date online și al rolurilor deținătorilor

acestora, analizarea motivațiilor și intereselor celor care publică informații, explicarea conceptelor de tipare de gândire, promovarea înțelegerii critice a conceptelor, precum „economia atenției” și „bule informaționale”.

Explorarea contextului mai larg

✓ O inițiativă bună de educație media implică actori-cheie și este relevantă

Consultați publicul-țintă și, atunci când este posibil, implicați-l în organizarea designului de proiect

- Raportat și la analiza nevoilor, este esențial să includeți perspectivele publicului-țintă în planificarea și proiectarea unei inițiative. Consultarea poate avea un impact asupra limbajului utilizat, asupra cerințelor de accesibilitate și asupra felului în care vă veți raporta la politicile privind egalitatea și incluziunea, și va crește probabilitatea ca proiectul să fie relevant pentru publicul ales, pentru viața de zi cu zi a acestuia, să fie accesibil și să aibă eficacitate în atingerea obiectivelor.
- Rețineți că beneficiarii pot avea practici de consum și obiceiuri media foarte diferite față de alte segmente ale populației și chiar față de alte persoane cu profiluri demografice similare.

Asigurați-vă că abordarea aleasă implică cât mai multe părți interesate relevante

- Atunci când este cazul, colaborați cu experți sau organizații specializate care au deja acces la publicul-țintă vizat și au o relație de încredere cu acesta: educația media se referă adesea la convingeri și valori profund înrădăcinate în mințile oamenilor și în instituțiile în care ei au încredere, astfel încât este deosebit de important să existe o relație consolidată și bazată pe încredere.

✓ O inițiativă bună de educație media adoptă o abordare bazată pe dovezi

Utilizați un cadru de lucru recunoscut și validat, cu obiective de învățare solide

- Acest lucru este esențial pentru orice inițiativă care implică activități de educație sau de formare, indiferent că este vorba de copii sau de adulți. Această abordare ar trebui să demonstreze cunoașterea și alinierea la programele educaționale din țările implicate, precum și la practicile pedagogice consacrate, aplicate în contextul învățării informale și al învățării la adulți. Setul de Orientări pentru profesori și formatori privind combaterea dezinformării și promovarea alfabetizării digitale prin educație și formare, elaborat de Comisia Europeană, oferă o descriere cuprinzătoare a diferitelor abordări de predare și învățare care pot fi utilizate în inițiativele de educație media în sala de clasă.

Realizați o analiză a nevoilor

- Aceasta ar trebui să răspundă la întrebări privind necesitatea inițiativei, plecând de la nevoile beneficiarilor. Spre exemplu, lacune în competențe și/sau lacune în accesul la/furnizarea de servicii/resurse.

- Inițiativa se desfășoară într-un ecosistem mai larg și este important să stabiliți ce beneficii ar aduce ea publicului/sectorului mai larg.

Efectuați o evaluare a proiectelor deja existente pentru a stabili dacă ideea propusă poate genera un impact măsurabil și care este cea mai bună modalitate de a duce proiectul mai departe

- Identificați și consultați toate datele și dovezile existente, pentru a vă asigura că inițiativa este cât mai eficientă și va aduce cel mai mare impact posibil. Aceste date pot fi colectate din cercetări academice, rapoarte din industrie sau rezultatele altor proiecte din domeniu.

Identificați ariile de potențială rezistență

- Convingerile existente (de exemplu, scepticismul față de mass-media mainstream sau faptul că tinerii sunt cu toții „nativi digitali") ar putea avea un impact negativ asupra inițiativei propuse. Este important să încercați să identificați și să anticipați potențialele puncte de rezistență și să pregătiți măsuri de atenuare a acestora, pentru a limita riscul unui impact negativ asupra inițiativei.

✓ O inițiativă bună de educație media este incluzivă

Informați și implicați comunitatea mai largă a practicanților în domeniul educației media

- Nicio inițiativă de educație media nu funcționează în vid: identificați și colaborați cu alte organizații care se implică în activități de educație media în regiune și/sau sunt intermediari de încredere pentru grupurile-țintă. De asemenea, merită să identificați și să colaborați cu orice rețele deja existente pentru a vă proiecta și calibra inițiativa, plecând de la experiențele altora. Adoptarea unei abordări multilaterale poate contribui, de asemenea, la creșterea impactului inițiativei.
- Gândiți-vă la modul în care inițiativa poate contribui în mod semnificativ la situațiile și provocările punctuale din fiecare stat, cu privire la domeniul educației media, la cadrele și metodologiile de lucru sau la curricula națională.
- De exemplu, luați în considerare crearea unui comitet consultativ cu reprezentanți din mai multe sectoare asociate, precum și cu membri ai publicului-țintă.

✓ O inițiativă bună de educație media este etică și accesibilă

Efectuați o analiză a eticii și accesibilității

- Stabiliți dacă există potențiale probleme de etică legate de derularea inițiativei, astfel încât să le puteți rezolva *a priori* în mod eficient și să evitați prejudiciile neintenționate, în special atunci când lucrați cu copii sau alte categorii vulnerabile de public.
- Este important să luați în considerare dacă resursele/materialele au fost concepute în mod adecvat pentru a fi lizibile și accesibile, de exemplu, prin referire la principiile designului universal.
- Orice inițiativă trebuie să țină cont de drepturile omului, inclusiv de dreptul fundamental la libertatea de exprimare.

Verificați conformitatea cu RGPD și orice alte considerente legale

- O listă de verificare pentru conformitatea cu RGPD este disponibilă aici.
- Trebuie acordată o atenție sporită legislației din țara în care lucrați.

Implementare

✓ O inițiativă bună de educație media este transparentă

Fiți transparenți în ceea ce privește intențiile proiectului, procesul de implementare și finanțarea acestuia

- Explicați clar obiectivele, motivația și metodele pe care le veți aplica, în mod transparent, pe website-ul organizației, împreună cu orice informații despre sursele de finanțare, pentru a permite participanților și comunității mai largi să înțeleagă cât mai bine inițiativa.
- Rețineți că multe persoane nu vor recunoaște termenul „alfabetizare media” și explicați inițiativa într-un limbaj care fie adaptat publicului-țintă.

✓ O inițiativă bună de educație media este bine planificată

Realizați un proiect-pilot cu un eșantion de dimensiuni adecvate și integrați lecțiile învățate

- Un proiect-pilot vă permite să aflați multe lucruri importante despre accesibilitatea, utilitatea și eficacitatea inițiativei și să faceți ajustările necesare din timp.

Când este posibil, evaluați competențele publicului-țintă

- Stabiliți un cadru de referință pentru a măsura competențele preexistente ale publicului-țintă; acest lucru vă permite să adaptați și să ajustați intervențiile cât mai bine și să faceți o evaluare mai eficientă și relevantă. Realizarea acestui pas implică

documentarea din cercetări și alte date sau măsurarea nivelului inițial al competențelor publicului-țintă înainte de implementarea efectivă a proiectului.

Asigurați-vă că dispuneți de resurse financiare și umane suficiente pentru a finaliza proiectul și pentru a evalua impactul acestuia

- Asigurați-vă că proiectul este sustenabil și că dispune de resursele necesare pentru a-și atinge obiectivele: acest lucru este esențial pentru succes.
- Elaborați un plan de evaluare încă de la începutul proiectului, astfel încât să puteți colecta toate datele necesare pentru o evaluare eficientă. Acest lucru ar putea include constituirea unui grup de control și/sau testarea inițială a participanților, precum și asigurarea că sunt alocate resurse adecvate pentru măsurarea progresului, prin testarea finală a participanților și analiza rezultatelor.

✓ O inițiativă bună de educație media aste adaptabilă

Efectuați o evaluare a designului de proiect și fiți pregătiți să vă adaptați în cazul unor evoluții neașteptate

- Evaluați proiectul într-un moment adecvat în timpul implementării sale, pentru a putea face în timp util modificări care să îmbunătățească rezultatele. Flexibilitatea și mecanismele de adaptare sunt importante în acest caz.

Continuați să interacționați cu publicul-țintă pe tot parcursul implementării

- Solicitați feedback de la public/participanți în mod regulat pe parcursul intervenției, pentru a vă permite să faceți ajustări personalizate și adaptate. Acest lucru vă poate ajuta în identificarea obstacolelor și provocărilor ivite în procesul de învățare pentru unii din participanți și vă permite să oferiți sprijin acolo unde este necesar.

Revizuire

Obiective și principii-cheie

✓ O inițiativă bună de educație media este durabilă/asigură continuitate

Căutați să extindeți utilitatea proiectului pentru participanți

- Oferiți participanților materiale suplimentare, linkuri și resurse, pentru a vă asigura că aceștia asimilează informațiile prezentate.
- Oferiți participanților un certificat pe care îl pot folosi în CV-urile lor, pe rețelele de socializare (adulți) sau pe care îl pot lua acasă (copii), pentru a le spori încrederea și pentru a crește gradul de conștientizare publică cu privire la inițiativă.

Luați în considerare durabilitatea rezultatelor inițiativei

- Asigurați-vă că toate resursele sunt ușor de utilizat de către alții și sunt disponibile în mod public, astfel încât utilitatea proiectului dumneavoastră să se extindă dincolo de cadrul inițial. Consultați lista EDMO pentru a găsi centre în care resursele dezvoltate ar putea fi puse la dispoziția altora.
- Chiar dacă un proiect este desfășurat la scară unică sau are o durată limitată, ar putea apărea ocazia de a-l derula din nou, într-o nouă ediție. Unele proiecte oferă un cadru care poate fi adaptat de terți, pentru a include conținut specific pentru diferite țări, tipuri de public sau tematici, beneficiind în același timp de eforturile de cercetare și proiectare deja investite.
- Luați în considerare dacă resursele dezvoltate vor rămâne relevante în ciuda schimbărilor tehnologice inevitabile.
- Rețineți că oamenii joacă un rol-cheie în transmiterea competențelor de educație media și, acolo unde este posibil, concepeți un proiect care să implice persoane care pot continua să facă acest lucru, astfel încât reușitele unei inițiative să aibă mai multe șanse să dăinuie. Crearea unei rețele de experți/formatori poate contribui la acest lucru.

Acolo unde este posibil, asigurați-vă că resursele sunt disponibile și utilizabile după încheierea proiectului și dincolo de aria geografică inițială a acestuia

- Proiectele care generează resurse durabile și reutilizabile au potențialul de a avea un impact mai larg.
- Utilizați resursele și parteneriatele transfrontaliere pentru a promova o diseminare mai amplă, inclusiv prin traducerea și adaptarea culturală, acolo unde este cazul, astfel încât resursele să poată fi relevante pentru alte piețe.
- Eforturile de diseminare orientate către grupuri de public specifice sunt probabil mai eficiente decât o strategie de diseminare generalistă.

✓ O inițiativă bună de educație media include procese de reflecție, schimb de experiență și evaluare

Evaluați impactul cât mai riguros posibil

- Evaluarea impactului este dificilă, dar importantă; este util să consultați diverse seturi de instrumente și resurse pentru acest scop.
- Utilizarea mai multor metodologii pentru evaluarea fiecărei inițiative poate spori valoarea evaluării. Pentru ca evaluarea să ofere informații utile cu privire la dobândirea sau nu a competențelor, ca urmare a unei inițiative, este de preferat utilizarea unui grup de control sau a unei strategii de testare pre/post (inclusiv follow-up la ceva vreme după finalizarea proiectului, dacă este posibil).
- Este important să recunoașteți limitele evaluării: puteți încerca să măsurați competențele, inclusiv abilitățile și cunoștințele, dar nu puteți controla alegerile pe care le fac oamenii.

Reflectați asupra lecțiilor învățate, inclusiv asupra succeselor, eșecurilor și îmbunătățirilor realizate pe parcurs

- Pe lângă evaluarea impactului, reflecția este un pas important în evaluarea succesului general al unui proiect. De asemenea, oferă ocazia de a recunoaște și de a ține cont de presiunea enormă la care ar putea fi supusă organizația pentru a obține rezultate și impact.
- De asemenea, este important să căutați și să luați în considerare reflecțiile participanților cu privire la inițiativă.

Împărtășiți rezultatele evaluării și lecțiile învățate cu comunitatea de educație media

- Împărtășiți concluziile și evaluările într-un mod vizibil și accesibil, pentru a crea o bază de date amplă cu privire la ceea ce este și ceea ce nu este eficient, care poate fi utilă pentru proiectele viitoare.
- Împărtășiți ceea ce nu a funcționat: acest lucru poate fi dificil, dar poate fi extrem de valoros pentru cei care vor desfășura activități viitoare.

Rămâneți la curent cu activitățile EDMO și resursele privind educația media digitală, abonându-vă la newsletter-ul EDMO **aici.**

Comunitatea de educație media digitală susține recomandările EDMO! Află mai multe **aici**.

\

www.edmo.eu

The European Digital Media Observatory has
received funding from the European Union
under contract number LC-01935415